

Archeologisch proefsleuvenonderzoek bij de voormalige Vrijburgschool aan de Niesvenstraat 2 in Uitgeest

Gemeente Uitgeest

COLOFON

Hollandia reeks nr.	1180	
Titel:	Archeologisch proefsleuvenonderzoek bij de voormalige Vrijburgschool aan de Niesvenstraat 2 in Uitgeest, gemeente Uitgeest	
Toponiem:	Uitgeest Locatie Vrijburg	
Gemeente:	Uitgeest	
Onderzoeksmeldingsnummer Archis:	5507525100	
Hoekcoördinaten:	108.530/504.722	108.514/504.672
	108.615/504.677	108.523/504.690
	108.582/504.615	108.515/504.695
	108.561/504.619	
Auteur:	Mevr. M.E. Luitjes	
In opdracht van:	Dhr. D. Zondervan - De BUCH (Uitgeest)	
Wetenschappelijke leiding:	Dhr. M. Langeveld	
Illustraties:	Mevr. M.E. Luitjes, tenzij anders vermeld.	
Definitieve versie:	29 juli 2024	
Oplage:	7	
ISSN:	1572-3151	
Omslagafbeelding:	Luchtfoto van Uitgeest uit 1958. Bron: Beeldbank Vereniging Oud Uitgeest (databasenr. 00067).	

© Hollandia archeologen, Zaandijk 2024

Tuinstraat 27a
1544 RS Zaandijk
☎ 075 - 622 49 57
✉ info@archeologen.com

INHOUDSOPGAVE

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
2. Het onderzoeksgebied	9
3. Beleid	11
4. Werkwijze	13
5. Onderzoeksresultaten	17
6. Archeologische monumentenzorg	23
7. Beantwoording onderzoeksvragen	25
8. Conclusie en advies	29
Literatuurlijst	31
Bijlagen	32
Bijlage 1: Archeologische perioden	
Bijlage 2: Archeologische stappenplan	
Bijlage 3: Sporen- en vondstenlijst	
Bijlage 4: Determinatielijsten	
Bijlage 5: Profielen	
Bijlage 6: Foto's van het bouwrijp maken van De Koog	

Afbeelding 1. De locatie van het plangebied op Google Earth. Het plangebied is rood omkaderd. Bron: Google Earth.

SAMENVATTING

Op 26 en 27 februari 2024 heeft Hollandia Archeologen, in opdracht van dhr. D. Zondervan van de BUCH (Uitgeest), een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd bij de voormalige Vrijburgschool aan de Niesvenstraat en de Kooiglaan in Uitgeest, gemeente Uitgeest (NH). De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande bouw van nieuwbouwwoningen op het perceel na de sloop van het huidige schoolgebouw.

Op basis van het bureau- en booronderzoek werden binnen het onderzoeksgebied voornamelijk archeologische waarden uit de late middeleeuwen verwacht. Deze hingen samen met de mogelijke aanwezigheid van een grachten- en wallensysteem dat mogelijk tot een burcht of curtis heeft behoord.

Tijdens het onderzoek zijn acht sloten (S8, S9, S10, S12 t/m S16), een slootvulling (S11), en een kuil (S7) gedocumenteerd in werkput 1, 3, en 4. Deze sloten hebben een vulling van donkerbruinrijke zandige klei met veen- en kleibrokken. De sloten, mogelijk afwaterings- en/of verkavelingssloten, dateren waarschijnlijk uit de eerste helft van de 20e eeuw, omdat ze nog niet op de kadastrale minuut van 1811-1832 en de Bonnebladen uit het begin van de 20e eeuw afgebeeld staan. Naast één van deze sloten (S8) is een oudere vondstloze kuil (S7) gedocumenteerd.

Op de overgang van de veenlaag naar de kleilaag met schelpjes is botmateriaal van een schaap/geit gevonden. Deze vondst lijkt op zichzelf te staan, lijkt niet op een begraving, en is niet aan andere sporen of activiteiten te koppelen. Mogelijk betreft het simpelweg een natuurlijk gestorven dier. Los vondstmateriaal dat is verzameld bij de aanleg van de vlakken, keramisch bouwmaterial (dakpan en wandtegels) en aardewerk, dateert uit de nieuwe tijd.

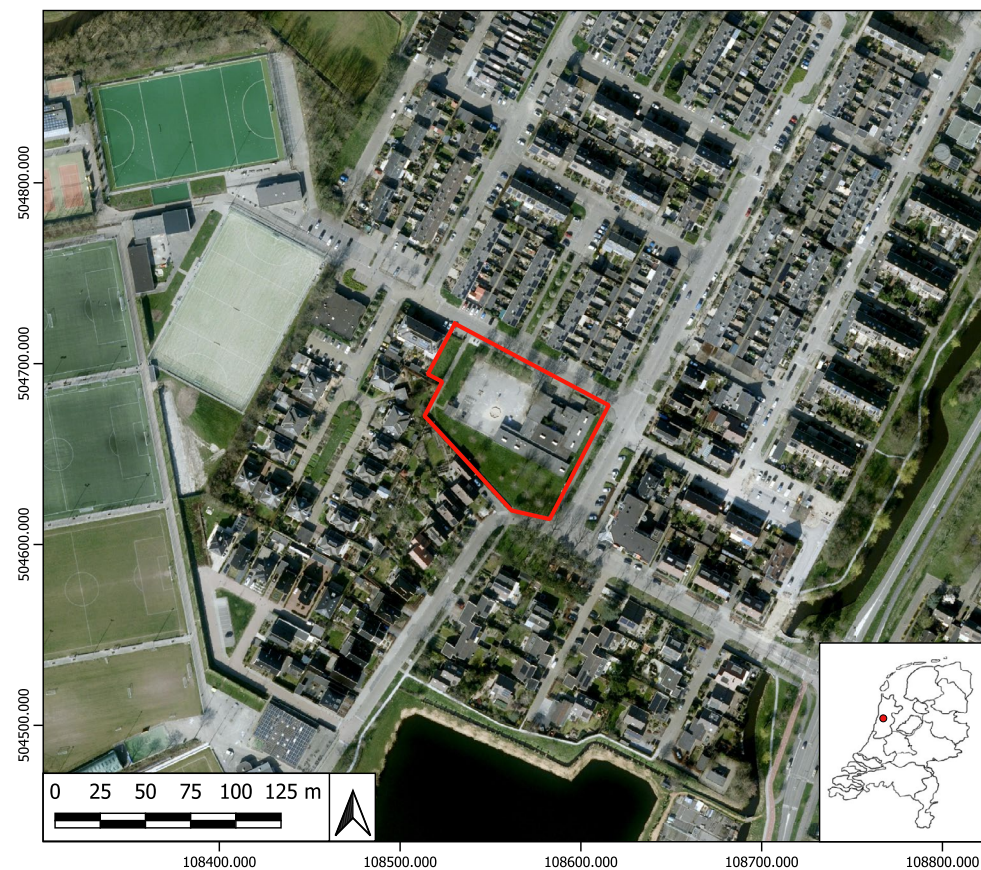
Er zijn geen aanwijzingen voor een middeleeuwse curtis of kasteel gevonden. De sporen, met uitzondering van de oudere vondstloze kuil (S7), zijn te relateren aan verkavelings- en afwateringssloten die op een luchtfoto van 1958 zichtbaar zijn. Het vondstmateriaal hangt samen met de voorbereiding voor nieuwbouw in de vorige eeuw. De aanwezigheid van een mogelijke burcht/curtis is echter nog niet uitgesloten met dit onderzoek. Eventuele resten hiervan kunnen nog ten zuiden van het plangebied aanwezig zijn, ter hoogte van de huizen ten zuiden van de school. Hier werd de mogelijke curtis/burcht al verondersteld tijdens het bureauonderzoek.

Advies

Aan de hand van de resultaten van het proefsleuvenonderzoek binnen het onderzoeksgebied worden in principe geen archeologische vervolgstappen geadviseerd. Er moet wel een kanttekening worden gemaakt dat de spreiding en oriëntatie van de proefsleuven over het plangebied door de nog aanwezige bebouwing en bomen niet ideaal is geweest. De oostelijke helft van het plangebied is hierdoor grotendeels niet onderzocht, terwijl hier volgens de eerste plannen juist wel mogelijk de nieuwe woningen komen, en de oriëntatie van de twee zuidelijke sleuven was door de bomen niet ideaal om de structuur op de luchtfoto te onderzoeken. De sloten zijn hierdoor heel schuin aangesneden.

Uiteindelijk is het aan de gemeente Uitgeest om een definitief besluit te nemen over het advies en de noodzaak van archeologische vervolgstappen. Indien er geen vervolgonderzoek wordt uitgevoerd en er worden tijdens de voorgenomen werkzaamheden toch archeologische resten aangetroffen, dan dient hiervan, conform de Erfgoedwet, melding te worden gemaakt aan de gemeente Uitgeest.

Afbeelding 2. De locatie van het plangebied op een luchtfoto. Het plangebied is rood omkaderd. Bron: ESRI.

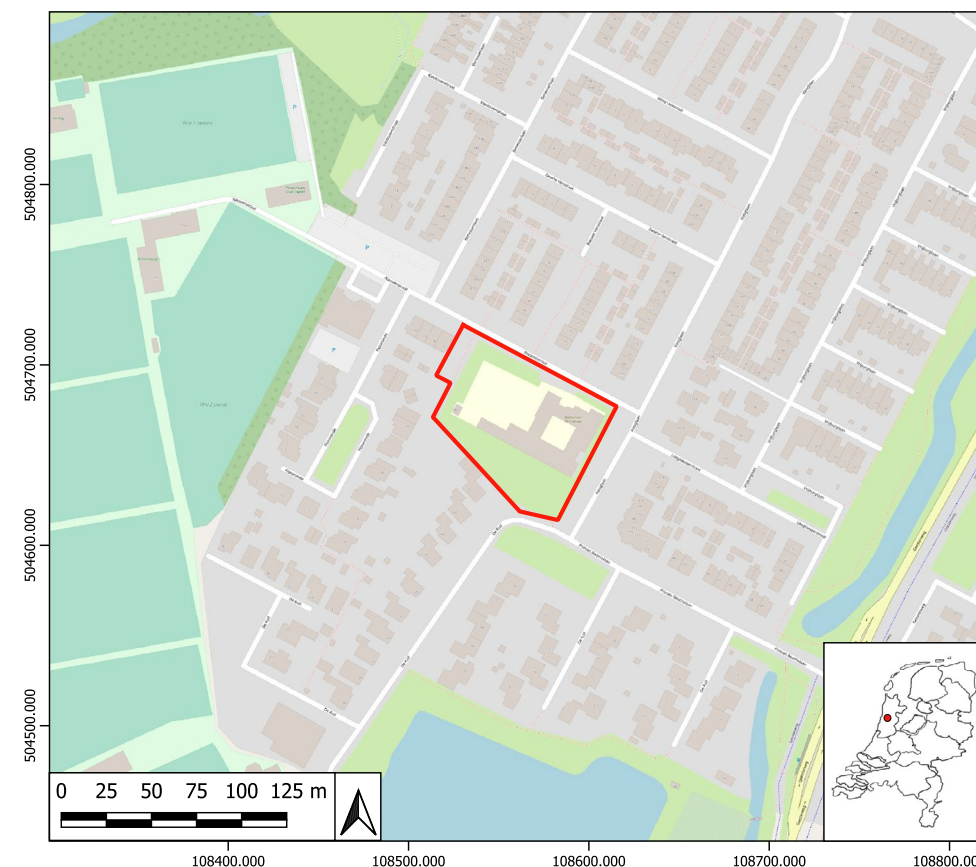
1

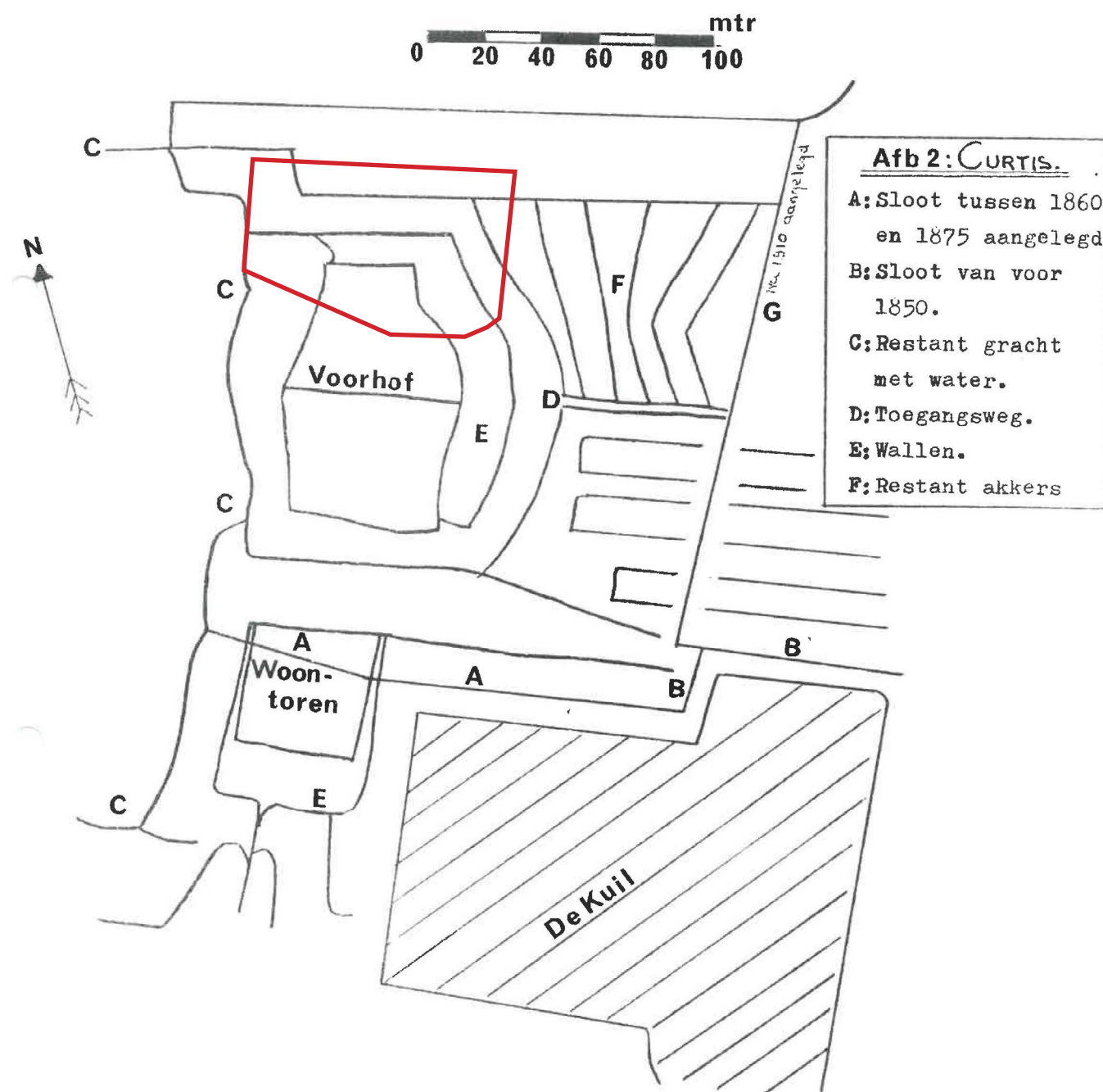
INLEIDING

Op 26 en 27 februari 2024 heeft Hollandia Archeologen, in opdracht van dhr. D. Zondervan van de BUCH (Uitgeest), een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd bij de voormalige Vrijburgschool aan de Niesvenstraat en de Kooglaan in Uitgeest, gemeente Uitgeest (NH) (zie afb. 1-3). De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande bouw van nieuwbouwwoningen op het perceel na de sloop van het huidige schoolgebouw. Voor het uitvoeren van deze plannen wordt een nieuw bestemmingsplan opgesteld waarbinnen het archeologisch regime en eventuele dubbelbestemmingen ook zullen worden herzien. Het overleggen van een archeologisch rapport, waarin de archeologische waarde van het betrokken terrein in voldoende mate is vastgesteld, is onderdeel van dit proces. Door middel van het archeologisch bureauonderzoek en het inventariserend veldonderzoek middels verkennende boringen (IVO-O) (Luitjes 2023) is gebleken dat er mogelijk archeologische resten kunnen worden verstoord door de toekomstige werkzaamheden. De gemeente Uitgeest heeft aan de hand van de resultaten van deze onderzoeken bepaald dat er een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd diende te worden.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd volgens de bepalingen in het Programma van Eisen (Luitjes 2024), het plan van aanpak en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) versie 4.1. Naderhand zal de onderzoeksdocumentatie en het vondstmateriaal worden overgedragen aan het provinciaal archeologisch depot van de provincie Noord-Holland te Castricum. In ARCHIS3 is het onderzoek aangemeld onder onderzoeksmeldingsnummer 5507525100.

Afbeelding 3. De locatie van het plangebied op een topografische kaart. Het plangebied is rood omkaderd. Bron: PDOK.

Afbeelding 4. Een door dhr. Groen gemaakte schets van de burcht en de omliggende structuren, gemaakt aan de hand van de luchtfoto uit 1958. Het plangebied is bij benadering omkaderd. Bron: Groen 1981, p. 25.

2

HET ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied wordt ingesloten door de Niesvenstraat in het noorden, de Kooglaan in het oosten en De Kuil en de Prinses Beatrixlaan in het zuiden (zie afb. 1-3). De huidige leegstaande Vrijburgschool, die volgens de Basisregistratie Adressen en Gegevens (BAG) uit 1968 dateert, zal worden gesloopt om plaats te maken voor nieuwbouwwoningen. Er zijn vooralsnog geen exacte plannen voor de nieuwbouw beschikbaar en er is dus ook nog geen informatie over de benodigde funderingen en verstoringdieptes. Het is wel al bekend dat eventuele nieuwe kabels en leidingen aangelegd moeten worden op een diepte van ca. 1,25 m -mv en nieuwe riolering op ca. 2,50 m -mv.

Er zijn constructietekeningen beschikbaar van de huidige school, waaruit blijkt dat de (isolatie)vloer van de school ca. 25 cm dik is en dat de bovenkant van deze vloer net boven het huidige maaiveld ligt. De funderingen van de school bestaan uit funderingsbalken van 40 cm hoog en 20-35 cm breed, en 13 betonpalen die tussen de 2 en 4 m uit elkaar staan. De vierkante betonpalen zijn 22 cm aan alle zijden en 4,5 m lang. Hiermee reiken de palen volgens de tekeningen tot ongeveer 4,0 m -NAP. De constructietekening met de palen en balken en de doorsneden van de funderingen is aan dit rapport toegevoegd in bijlage 4.

Op basis van de resultaten van het bureau- en booronderzoek (Luitjes 2023) werden binnen het onderzoeksgebied met name archeologische waarden uit de late middeleeuwen verwacht. Deze hingen samen met de mogelijke aanwezigheid van een grachten- en wallensysteem dat mogelijk tot een burcht of curtis heeft behoord (zie afb. 4). Dit grachten- en wallensysteem is allereerst waargenomen op een luchtfoto uit 1958, en tijdens een proefsleuvenonderzoek in de jaren '80 (Groen 1981, Groen & Zonneveld 1091, Groen & Zonneveld 1983), het verkennend booronderzoek in de wijk De Koog (Tuinman & Brattinga 2019), en het verkennend booronderzoek binnen onderhavig onderzoeksgebied zijn archeologische aanwijzingen voor dit fenomeen in het landschap gevonden in de vorm van (mogelijke) slootvullingen). Ook op historische kaarten, zoals de kadastrale minuut en de Bonnebladen, zijn nog afwijkende verkavelingen afgebeeld ter hoogte van dit reliëf in het landschap.

Er gold verder een hoge archeologische verwachting voor de bronstijd. Tijdens de archeologische begeleiding van de rioolwerkzaamheden in De Koog is, direct ten oosten van het plangebied, bij de Leeghwaterweg, een grijsbruine veenlaag met kleibrokken aangetroffen op 1,60-1,68 m -NAP. Deze is destijds als een mogelijke cultuurlaag geïnterpreteerd door de aanwezigheid van betredingssporen (mogelijk ook koeienpootafdrukken) en omdat deze vermengd was met de erboven gelegen kleilaag (waarin overigens aardewerk uit de vroege ijzertijd en bewerkt hout (AMS datering 933-813 v. Chr.) zijn gevonden). In de top van een rietveenlaag die hieronder aanwezig was tussen 1,68 en 1,90 m -NAP zijn tijdens de begeleiding ter hoogte van de Leeghwaterstraat ook een aantal greppels en een mogelijke drenkkuil voor vee of pad gedocumenteerd, die waren opgevuld met onder andere de vermengde veenlaag met kleibrokken die hierboven is genoemd. De top van deze veenlaag is met behulp van AMS gedateerd tussen 1617 en 1491 v. Chr. (midden-bronstijd) (Dautzenberg & Vos 2023). Binnen onderhavig plangebied is tijdens het booronderzoek ook veen aangeboord, namelijk tussen 1,70 en 1,80 m -mv (1,66-1,76 m -NAP) in boring 5 en tussen 1,60 en 1,90 m -mv (1,32-1,62 m -NAP) in boring 9. Het aantreffen van archeologische waarden uit de bronstijd kon dus nog niet worden uitgesloten.

3

BELEID

In de Erfgoedwet stellen het Rijk en de provincie dat in het ruimtelijk beleid zorgvuldig met het archeologisch erfgoed moet worden omgegaan. Voor gebieden waar archeologische waarden voorkomen of waar reële verwachtingen bestaan dat er ter plaatse archeologische waarden aanwezig zijn, dient voorafgaand aan bodemingrepen archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. De uitkomsten van het archeologisch onderzoek dienen vervolgens volwaardig in de belangenafweging te worden betrokken.

In 2006 heeft Gedeputeerde Staten van Noord-Holland het beleidskader 'Landschap en Cultuurhistorie' vastgesteld. Bij nieuwe ontwikkelingen dienen archeologische terreinen zoveel mogelijk behouden te blijven en ingepast te worden in de nieuwe ruimtelijke structuur. Terreinen van zeer hoge en van hoge waarde dienen in het bestemmingsplan te worden opgenomen en beschermd. Bij ontwikkeling geldt dat werkzaamheden die kunnen leiden tot aantasting van de aanwezige waarden vergunningsplichtig zijn.

Archeologische overblijfselen moeten door een archeologisch vooronderzoek in een zo vroeg mogelijk stadium worden gelokaliseerd. Waardevolle vindplaatsen die niet behouden kunnen blijven moeten voorafgaand aan de planuitvoering worden onderzocht door middel van een opgraving. De provincie bepleit om bij planontwikkeling de cultuurhistorische waarden in een zo vroeg mogelijk stadium te inventariseren en bij het ruimtelijk ontwerp zoveel mogelijk in te passen (www.ruimtelijkeplannen.nl).

Het plangebied bevindt zich binnen bestemmingsplangebied 'Wonen Noord en Centrum', zoals vastgesteld in 2012 (zie afb. 5). Een strook in het midden van het plangebied heeft geen dubbelbestemming, maar het overige noordelijke en zuidelijke deel van het plangebied heeft een dubbelbestemming 'Waarde-Archeologie 6'. Deze 'Waarde-Archeologie 6' betekent dat de aanvrager van de omgevingsvergunning voor aanvang van de werkzaamheden, indien deze groter zijn dan 5.000 m² en dieper reiken dan 35 cm -mv, een rapport moet overleggen waarin de archeologische waarde van de betrokken locatie, naar het oordeel van het bevoegd gezag, in voldoende mate is vastgesteld. De vrijstellingsgrenzen (5.000 m² en 35 cm) worden met de toekomstige plannen niet overschreden, maar omdat er een nieuw bestemmingsplan moet worden opgesteld en er inmiddels aanvullende archeologische informatie is die een strenger archeologisch regime rechtvaardigt, is besloten tot dit vooronderzoek.

Afbeelding 5 (links). Het bestemmingsplangebied 'Wonen Noord en Centrum', zoals vastgesteld in 2012. Het plangebied is rood omkaderd. Bron: www.ruimtelijkeplannen.nl.

Afbeelding 6. De locaties van de aangelegde werkputten (WP 1 t/m 4) en de profielen (dikke zwarte lijnen). Het plangebied is rood omkaderd. Bron: ESRI.

4

WERKWIJZE

Conform het Programma van Eisen (Luitjes 2024) zijn vier proefsleuven aangelegd: werkput 1 tussen de vuilcontainers en het transformatorhuisje ten westen van het schoolplein (34x4 m), werkput 2 direct ten zuiden van de school (22x4 m), werkput 3 parallel aan de woonhuizen ten zuiden van de school (27x4 m), en werkput 4 op het schoolplein (30x4 m) (zie afb. 6). De locatiekeuze voor de proefsleuven is sterk beperkt door de aanwezige bomen met name ten zuiden van de school en het feit dat de huidige bebouwing er nog stond. In elke proefsleuf zijn profielen gedocumenteerd: in werkput 1 een zuidprofiel en drie oostprofielen, in werkput 2 een noordprofiel (de bodem in deze sleuf bestond bijna volledig uit bouwzand), in werkput 3 een noordwest hoekprofiel, en in werkput 4 een zuid- en westprofiel (zie afb. 6). De bodemopbouw vertoonde weinig verandering in de sleuven en om deze reden is ervoor gekozen om geen doorlopende lengteprofielen te documenteren, maar om een aantal brede profielstaven te documenteren op relevante plaatsen, zoals bij sporen en de kijkgaten. Alle profielen zijn gefotografeerd en analoog getekend (1:20), met uitzondering van het noordprofiel in werkput 2 dat enkel gefotografeerd kon worden vanwege instortende putwanden. De profielen zijn in de meeste gevallen gedocumenteerd ter hoogte van de diepere kijkgaten in de sleuven.

Met behulp van een graafmachine met een gladde bak is één vlak aangelegd, en is lokaal verdiept naar een tweede vlak door het graven van kijkgaten om vast te stellen of er nog natuurlijk veen aanwezig was. Het eerste vlak, met uitzondering van werkput 2, is steeds aangelegd op de diepte waarop de eerste sporen (de sloten) zichtbaar werden: op 0,70-0,80 m -NAP (WP1), 0,50-0,60 m -NAP (WP2), 0,50-0,80 m -NAP (WP3) en 1,00 m -NAP (WP4). De bodem in werkput 2 bleef tot op grote diepte bestaan uit bouwzand, dus hier was geen sprake van een sporenvak op de verwachte diepte van het eerste vlak. In werkput 1 zijn twee kijkgaten aangelegd en in de overige werkputten één kijkgat. Deze reikten tot de volgende dieptes: 1,16 m -NAP (WP1), 1,50 m -NAP (WP2), 1,20 m -NAP (WP3) en 1,50 m -NAP (WP4). Het natuurlijke veen is uiteindelijk in werkput 2, 3 en 4 aangetroffen, en in werkput 1 alleen lokaal ter hoogte van het zuidprofiel.

Het eerste vlak, de kijkgaten en de stort zijn afgezocht met een metaaldetector. De contouren van de werkputten en profielen, de hoogtes ten opzichte van NAP (maaiveld, vlakken en profielen), de sporen en vondsten zijn door middel van een GPS-instrument ingemeten in het RD-coördinatensysteem (afwijking < 3 cm). Er zijn geen monsters genomen. De documentatie heeft volgens de bepalingen in het PvE en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.1 plaatsgevonden.

Afbeelding 7. Allesporenkaart van werkput 1 en 4 (oranje kaders). De dikke zwarte lijnen zijn de locaties van de gedocumenteerde profielen, de bruine kaders zijn de aangetroffen sporen met bijbehorend spoornummer en de groene stip is een ingemeten vondstnummer. Bron: ESRI.

Afbeelding 8. Allesporenkaart van werkput 2 en 3 (oranje kaders). De dikke zwarte lijnen zijn de locaties van de gedocumenteerde profielen en de bruine kaders zijn de aangetroffen sporen met bijbehorend spoornummer. Bron: ESRI.

Afbeelding 9. Het oostprofiel 2 in werkput 1 met het dunne vegetatiebandje.

Afbeelding 10. (onder). Het zuidprofiel in werkput 4. Te zien is het opgebrachte bouwzand bovenin, met daaronder de laag met veen- en kleibrokken, de intacte veenlaag en de natuurlijke blauwgrijze klei onderin. De dierlijke botten zijn verzameld op de grens van de natuurlijke veen- en kleilaag, onderin het gegraven gat.

Afbeelding 11. Het westprofiel in werkput 4. Hier is een opmerkelijk hoog liggend intact deel van de oorspronkelijke natuurlijk bodemopbouw aangetroffen: een 25-30 cm dikke veenlaag met een golvend verloop. De boven- en onderkant waren nog geheel intact.

Afbeelding 12. Spoor 7 en 8 in het eerste vlak van werkput 1. Spoor 7 is een ouder rechthoekig spoor dat zich onder het vegetatiebandje op afbeelding 1 bevond. Spoor 8 is een restant van de (recentere) verkavelings- of afwateringssloten die op de luchtfoto van 1958 staat afgebeeld (S8-S10).

5

ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 Inleiding

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal 4 vondstnummers, 20 spoornummers, en 14 fotonummers uitgegeven. In dit hoofdstuk zullen de onderzoeksresultaten uiteengezet worden, te beginnen met de stratigrafie van de bodem binnen het onderzoeksgebied en vervolgens de sporen en vondsten.

5.2 Bodemopbouw

Werkput 1 (zie afb. 9 en 12)

De bodem in het zuidelijke deel van deze sleuf bestond voornamelijk uit bouwzand. Vanaf het maaiveld op 0,20 m +NAP was een bouwvoor van 0,20 m dik en een laag geel bouwzand van 0,20-0,80 m dik aanwezig. Hieronder bevond zich een grijsbruin gevlekte kleilaag met veen- en kleibrokken (S1). De veen- en kleibrokken zijn de restanten van de vergraven natuurlijke ondergrond. Onderin de sleuf was het natuurlijke bruine veen aanwezig.

Centraal in deze sleuf was de bodem sterk gelaagd. Vanaf het maaiveld op 0,20 m +NAP is een bouwvoor aangetroffen van 0,20-0,30 m dik. Hieronder bevonden zich van boven naar beneden een grijsbruin gevlekte halfrijpe kleilaag (S1), een grijsbruine rijpe kleilaag met roestvlekken (S2), een homogene lichtgrijze zandige kleilaag (S3), nogmaals S2, en een donkergrijze halfrijpe kleilaag met roestvlekken (S4). Hieronder bevond zich de natuurlijke ondergrond vanaf ca. 1,00 m -mv, bestaande uit een homogene lichtblauwe kleilaag met schelp (S5), die werd onderbroken door een donkergrijze kleilaag met daarin een humeus vegetatiebandje (S6), en homogeen grijs zand (S1000).

In deze sleuf zijn verder drie sloten aangetroffen (S8, S9 en S10). Op deze locaties bestond de bodem uit een bouwvoor van 0,20 m dik, een laag geel bouwzand van 0,30-0,40 m dik (S100) en een grijsbruine rijpe kleilaag met roestvlekken (S2). De sloten werden vervolgens afgedekt door een donkergrijze halfrijpe kleilaag met roestvlekken (S4). De sloten zelf hadden een donkerbruingrijs gevlekte kleiige zandvulling met veen- en kleibrokken. De veen- en kleibrokken zijn de restanten van de natuurlijke ondergrond en zijn het gevolg van het met de hand uitgraven van deze sloten. Bovenin de sloot S8 werd een aparte bruine kleiige en humeuze vulling met veenbrokken aangetroffen (S11). Aan weerszijden van de sloten bevonden zich een homogene lichtblauwe kleilaag met schelp (S5) of een donkergrijze kleilaag (S6). Onder dit geheel bevond zich het natuurlijke homogene grijze zand (S1000).

Werkput 2

Vanaf het maaiveld op 0,35 m +NAP is tot 1,40 m -mv geel bouwzand (S100) aangetroffen. Hieronder bevond zich direct een natuurlijke bruine veenlaag van ca. 0,30 m dik (S2000). Tot minimaal 2,50 m -mv was hieronder een natuurlijk homogeen lichtblauw kleipakket met schelp aanwezig (S5). De onderkant van deze laag is binnen het bereik van deze sleuf niet aangetroffen.

Werkput 3 (zie afb. 13 en 14)

Vanaf het maaiveld op 0,35 m +NAP was een bouwvoor aanwezig tot 0,20 m -mv en geel bouwzand tot 0,40-0,90 m -mv (S100). Hieronder bevonden zich op drie plaatsen in deze sleuf sloten (S12, S15 en S16) tussen 0,40 en 1,40 m -mv. Ook deze sloten hadden een donkerbruingrijs gevlekte kleiige zandvulling met veen- en kleibrokken. De veen- en kleibrokken zijn de restanten van de natuurlijke ondergrond en zijn het gevolg van het met de hand uitgraven van deze sloten. Onder deze sloten was de natuurlijke ondergrond aanwezig, bestaande uit een dunne bruine veenlaag van ca. 0,10-0,40 m dik (S2000), een homogene lichtblauwe kleilaag met schelp van ca. 0,30-0,40 m dik (S5) en

Afbeelding 13 (boven). Het noordwestprofiel in werkput 3. In het eerste vlak van werkput 3 werden drie sloten aangesneden (S12, S15 en S16), zoals die ook in werkput 1 te zien waren. In dit profiel is S12 te zien onder het opgebrachte bouwzand, met een vulling van veen- en kleibrokken, met daaronder de intacte veenlaag.

Afbeelding 14 (rechts). Overzichtsfoto van werkput 3. In het eerste vlak werden drie sloten aangesneden (S12, S15 en S16), zoals die ook in werkput 1 te zien waren. Op deze foto is onderin de laatste sloot te zien (S16).

homogeen grijs zand (S1000). De veen- en kleilaag hadden een sterk golvend verloop, maar het grijze zand hieronder was vrij consequent vanaf 1,60 m -mv (1,25 m -NAP) aanwezig.

Werkput 4 (zie afb. 10 en 11)

Vanaf het maaiveld op 0,30 m +NAP waren onder de stoeptegels twee lagen bouwzand (geel en grijs, S100 en S101) aanwezig tot 0,80-0,90 m -mv. Hieronder bevonden zich op twee plaatsen in deze sleuf sloten (S13 en S14) tussen 0,80 en 1,40 m -mv. Onder deze sloten was de natuurlijke ondergrond weer aanwezig, bestaande uit een bruine veenlaag van ca. 0,30 m dik (S2000), een dunne homogene lichtblauwe kleilaag met zeer kleine zoetwaterschelpjes van 0,02-0,10 m dik (S5) en homogeen grijs zand (S1000). Verderop in de sleuf, ter hoogte van het westprofiel, werd een opmerkelijk hoogliggend intact deel van de oorspronkelijke natuurlijk bodemopbouw aangetroffen. Hier was een bruine veenlaag met een golvend verloop aanwezig (S2000) tussen 0,65 en 0,88 m -NAP. De boven- en onderkant waren nog geheel intact.

5.3 Sporen

Er zijn tijdens het onderzoek acht sloten (S8, S9, S10, S12 t/m S16), een slootvulling (S11) en een kuil (S7) gedocumenteerd in werkput 1, 3 en 4 (zie afb. 7 en 8). De acht sloten hebben een donkerbruingrijs gevlekte zandige kleivulling met veen- en kleibrokken (zie afb. 12, 13 en 14). Bovenin S8 is een aparte vulling van humeuze bruine klei met veenbrokken gedocumenteerd. Deze brokken in de slootvullingen zijn restanten van de vergraven natuurlijke ondergrond die het gevolg zijn van met de hand uitgegraven sloten. De sloten zijn te koppelen aan de verkaveling zoals deze te zien is op een luchtfoto uit 1958 (zie afb. 15). Waarschijnlijk dateren deze sloten uit de eerste helft van de 20e eeuw, aangezien ze op de kadastrale minuut van 1811-1832 en de Bonnebladen uit het begin van de 20e eeuw nog niet staan afgebeeld. Naast de meest noordelijke sloot (S8) in werkput 1 is een ouder spoor aangetroffen (S7) dat zich onder het vegetatiebandje bevond. Het betreft een rechthoekige vondstloze kuil (zie afb. 12).

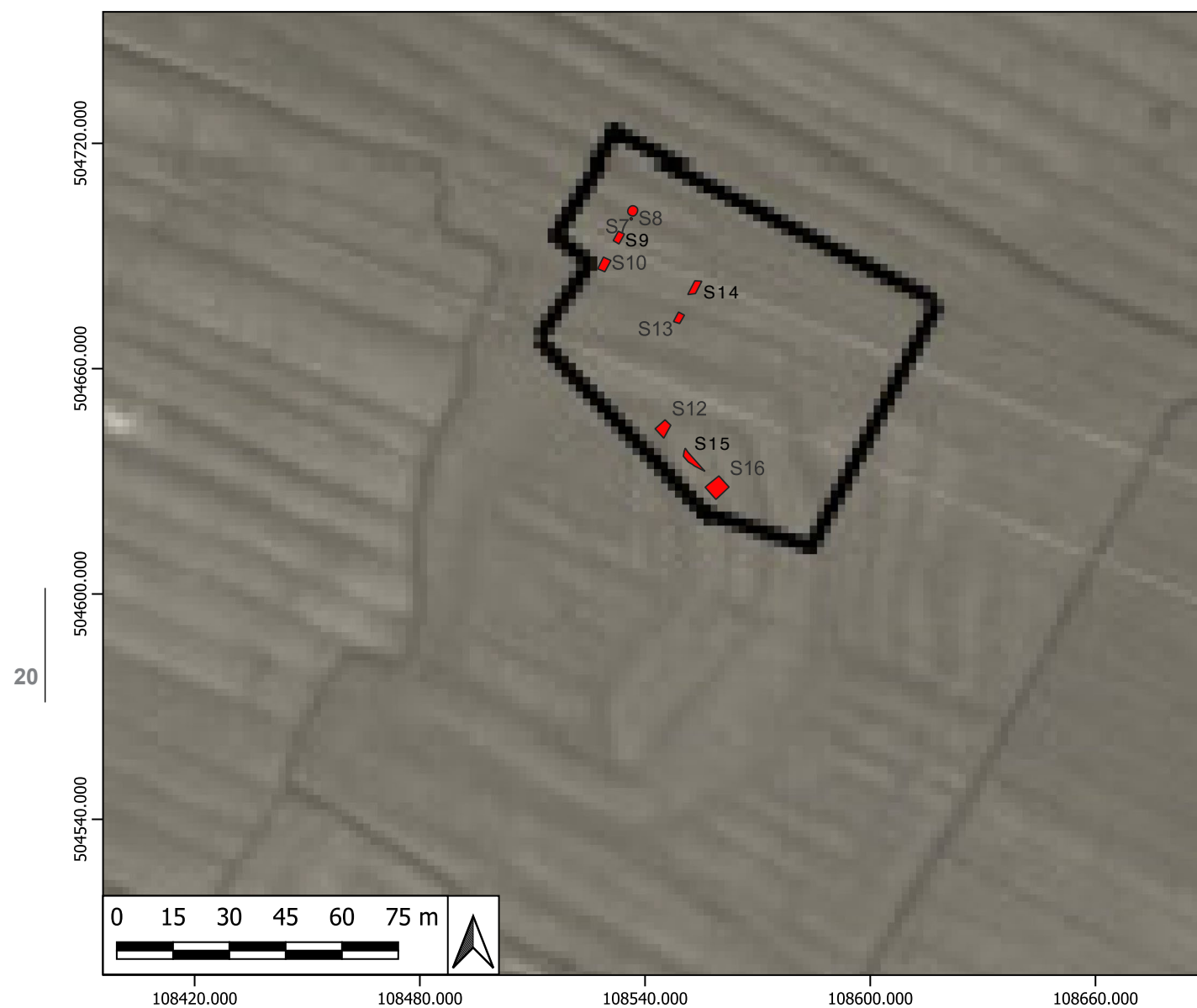
5.4 Vondsten

Dierlijk bot (determinatie door dhr. G. Graas)

Er zijn 9 fragmenten dierlijk bot gevonden in het zuidprofiel in werkput 4, op de grens van de natuurlijke veenlaag (S2000) en de hieronder gelegen natuurlijke blauwgrijze kleilaag met zoetwaterschelpjes (V4, zie afb. 10). Het betreft 9 fragmenten van waarschijnlijk hetzelfde dier, een schaap/geit: een neusbeen, een ellepijp, twee spaakbenen, twee opperarmbenen, een middenhandsbeen, een middenvoetsbeen en een scheenbeen. Er zijn geen snij- of haksporen waargenomen op het botmateriaal.

Keramisch bouwmetaal

Er zijn twee fragmenten keramisch bouwmetaal verzameld tijdens het onderzoek: een fragment van een rode dakpan (V2) en een fragment van een faience (Delftsblauwe) wandtegelfragment (V1). Het wandtegelfragment werd tijdens de aanleg van het eerste vlak gevonden in werkput 3 en het dakpanfragment kwam bij het aanleggen van het kijkgat bij het hoekprofiel in dezelfde werkput tevoorschijn. Vanwege de hoge fragmentatiegraad kan het dakpanfragment niet nader dan de nieuwe tijd worden gedateerd (16e-20e eeuw). Op de wandtegelfragment zijn monochrome blauwe decoraties aangebracht, maar gezien de beperkte grootte van het fragment wordt niet duidelijk wat voor soort voorstelling is afgebeeld. In de 16e eeuw zijn tegels uitsluitend meerkleurig (polychroom) beschilderd,

Afbeelding 15. De contouren van de aangetroffen sloten (rode kaders), zoals die zijn aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, bij benadering geprojecteerd op de luchtfoto van 1958. Hiermee wordt duidelijk dat de sloten die zijn aangesneden waarschijnlijk overeenkomen met de verkavelings- en/of afwateringssloten op deze luchtfoto.

in de 17e eeuw komen polychrome en monochrome blauwe decoraties naast elkaar voor, en in de 18e eeuw verschijnt paarse beschildering op tegels. Hiermee kan het wandtegelfragment in ieder geval in de 17e en 18e eeuw gedateerd worden.

Aardewerk

Er zijn in totaal vijf fragmenten aardewerk verzameld: het betreft vier kleine fragmenten van vermoedelijk een grape van roodbakkend aardewerk (uit een van de sloten in werkput 3, S15), en een fragment industrieel wit aardewerk met een floraal persreliëf op de rand, verzameld bij de aanleg van vlak 1 in werkput 3. De fragmenten roodbakkend aardewerk (V3), waaronder een pootje van een kleine grape, zijn volledig geglazuurd en kunnen in de 17e-18e eeuw worden gedateerd. Het fragment industrieel wit aardewerk kan met behulp van het persreliëf en parallellen in het Deventer Systeem worden gedateerd tussen 1850 en 1950 (V1).

5.4 Conclusie

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is geen enkele aanwijzing gevonden voor de aanwezigheid van een middeleeuwse curtis of kasteel. Tijdens het vooronderzoek werd al verondersteld dat eventuele resten van deze mogelijke curtis of burcht waarschijnlijk niet binnen het plangebied zouden liggen, maar meer richting de huizen ten zuiden van de Vrijburgschool. De sporen die zijn gedocumenteerd tijdens het proefsleuvenonderzoek, met uitzondering van de vondstloze kuil (S7), zijn te relateren aan verkavelings- en/of afwateringssloten die ook te zien zijn op de luchtfoto van 1958 (zie afb. 15). Het vondstmateriaal is te relateren aan het bouwrijp maken van De Koog voor de realisatie van nieuwbouw in de vorige eeuw, en aan vergravingen en/of ophogingen die hierbij plaats hebben gevonden in het geval van het oudere nieuwtijdse vondstmateriaal. In bijlage 6 zijn een aantal foto's opgenomen van het bouwrijp maken van De Koog. Hierop is te zien dat er grootschalig en grondig te werk is gegaan en dat er destijds waarschijnlijk veel verstoord is. Het is echter nog niet uitgesloten dat de burcht/curtis niet (meer) bestaat. Mogelijk kunnen hiervan nog resten ter hoogte van de huizen ten zuiden van het plangebied aanwezig zijn.

Het botmateriaal dat op de grens van de natuurlijke veenlaag (S2000) en de hieronder gelegen natuurlijke blauwgrijze kleilaag met zoetwaterschelpjes is gevonden is hoogstwaarschijnlijk afkomstig van één dier, een schaap/geit. Dit lijkt een op zichzelf staande vondst te zijn die niet aan andere sporen of activiteiten te verbinden is en het leek ook geen begraving te betreffen. Mogelijk betreft het simpelweg een dier dat door een natuurlijke oorzaak gestorven is.

6

ARCHEOLOGISCHE MONUMENTENZORG

Het voornaamste doel van het inventariserend veldonderzoek middels proefsleuven is om de eventueel aanwezige archeologische resten te waarderen. Zodoende kan een selectieadvies geformuleerd worden met betrekking tot de behoudenswaardigheid van de aangetroffen resten. Op basis van dit selectieadvies besluit de bevoegde overheid over te nemen archeologische vervolgstappen. Om een vindplaats te waarderen is in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1) een richtlijn opgesteld. In deze richtlijn worden bepaalde aspecten onderscheiden die moeten worden gescoord met hoog (3) midden (2) en laag (1). De aspecten zijn:

- Beleving
- Fysieke kwaliteit
- Inhoudelijke kwaliteit

Er is uiteindelijk geen vindplaats aangetroffen.

BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

Zijn er archeologische resten aanwezig binnen het plangebied? Zo ja, wat is de aard van de archeologische resten?

Binnen het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen in de vorm van sloten, een kuil, dierlijk bot, keramisch bouwmetaal en aardewerk.

Zijn er archeologische resten aangetroffen die verband zouden kunnen houden met de mogelijke aanwezigheid van een burcht of curtis (deels) binnen het plangebied?

Er zijn geen archeologische resten aangetroffen die verband houden met de mogelijke aanwezigheid van een burcht of curtis.

Wat is de bodemopbouw binnen het plangebied?

De bodem in het zuidelijke deel van werkput 1 bestond voornamelijk uit bouwzand. Hieronder bevond zich een grijsbruin gevlekte kleilaag met veen- en kleibrokken. De veen- en kleibrokken zijn de restanten van de vergraven natuurlijke ondergrond. Onderin de sleuf was het natuurlijke bruine veen aanwezig.

Centraal in deze sleuf was de bodem sterk gelaagd: onder de bouwvoor bevonden zich vijf verschillende kleilagen. Vanaf ca. 1,00 m -mv werd de natuurlijke ondergrond aangetroffen, bestaande uit een homogene lichtblauwe kleilaag, die werd onderbroken door een donkergrijze kleilaag met daarin een humeus vegetatiebandje, en homogeen grijs zand. Er werd in deze sleuf geen veenlaag aangetroffen.

In deze sleuf zijn verder drie sloten aangetroffen (S8, S9 en S10), die werden afgedekt door een donkergrijze halfrijpe kleilaag met roestvlekken. De sloten zelf hadden een donkerbruingrijs gevlekte kleiige zandvulling met veen- en kleibrokken. De veen- en kleibrokken zijn de restanten van de natuurlijke ondergrond en zijn het gevolg van het met de hand uitgraven van deze sloten. Bovenin de sloot S8 werd een aparte bruine kleiige en humeuze vulling met veenbrokken waargenomen en aan weerszijden van de sloten bevonden zich een homogene lichtblauwe kleilaag of een donkergrijze kleilaag. Onder dit geheel bevond zich het natuurlijke homogene grijze zand.

De bodem in werkput 2 bestond voor een groot deel uit geel bouwzand. Hieronder bevond zich direct de natuurlijke bodem, bestaande uit een bruine veenlaag en een homogeen lichtblauw kleipakket.

Onder de bouwvoor en het gele bouwzand in werkput 3 bevonden zich op drie plaatsen sloten (S12, S15 en S16) tussen 0,40 en 1,40 m -mv en deze hadden dezelfde samenstelling als in werkput 1. Onder de sloten was de natuurlijke ondergrond aanwezig, bestaande uit een dunne bruine veenlaag, een homogene lichtblauwe kleilaag en homogeen grijs zand. De veen- en kleilaag hadden een sterk golvend verloop.

Onder de stoeptegels en twee lagen bouwzand in werkput 4 bevonden zich op twee plaatsen in deze sleuf sloten (S13 en S14) tussen 0,80 en 1,40 m -mv, weer met dezelfde samenstelling als in werkput 1 en 3. Onder deze sloten was de natuurlijke ondergrond weer aanwezig, bestaande uit een bruine veenlaag, een dunne homogene lichtblauwe kleilaag en homogeen grijs zand. Verderop in de sleuf werd een opmerkelijk hoogliggend intact deel van de oorspronkelijke natuurlijk bodemopbouw aangetroffen tussen 0,65 en 0,88 m -NAP.

In hoeverre hebben (recente) verstoringen, door bijvoorbeeld landbewerking (moesbedden), de aanleg van de wijk De Koog en de bouw van de school, archeologische resten en het oorspronkelijke bodemprofiel aangetast?

Het graven van de sloten in de eerste helft van de 20e eeuw en de bouw van de wijk De Koog vanaf de jaren '60-80 hebben waarschijnlijk een negatief effect gehad op eventueel

aanwezige archeologische waarden en de intactheid van de bodem. Vóór de bouw van de woonwijk vanaf de jaren '60-80 was er volgens het verslag van de veldverkenning van A.E. van Giffen in de jaren '20 en de waarnemingen en literatuur van dhr. Groen en dhr. Zonneveld uit het begin van de jaren '80 (Groen 1981, Groen & Zonneveld 1981, Groen & Zonneveld 1981) nog betrekkelijk veel reliëf aanwezig in de omgeving. Gezien de huidige maaiveldhoogtes zal er dus veel geëgaliseerd zijn voor het bouwrijp maken van De Koog. In bijlage 6 zijn een aantal foto's opgenomen van het bouwrijp maken van De Koog. Hierop is te zien dat er grootschalig en grondig te werk is gegaan en dat er destijds waarschijnlijk veel verstoord is.

De sloten uit de eerste helft van de 20e eeuw dienden waarschijnlijk voor afwatering en/of verkaveling. Ook tijdens de archeologische begeleiding van de rioolwerkzaamheden in De Koog zijn dit soort sloten, met inmiddels bijna voorspelbare tussenafstanden, al veelvuldig gevonden (Dautzenberg & Vos 2023). Daarnaast werd er door boeren ook veelvuldig aan grondverbetering gedaan om de kleigrond bruikbaar te maken voor landbouw. De sloten zijn waarschijnlijk in of kort voor de jaren '60-80 gedempt ten behoeve van de bouw van de nieuwe wijk.

Is het mogelijk de eventueel aangetroffen archeologische resten te dateren en is hierbij sprake van verschillende fasen?

Het weinige vondstmateriaal is verzameld bij de aanleg van de vlakken. De enige vondsten die aan een spoor gerelateerd kunnen worden zijn de vier fragmenten roodbakkerd aardewerk uit de 17e of 18e eeuw die zijn gevonden in S15. Dit hoeft echter niet te betekenen dat dit spoor in de 17e of 18e eeuw dateert. De sloten zijn waarschijnlijk in of kort voor de jaren '60-80 gedempt ten behoeve van de bouw van de wijk De Koog en dit vondstmateriaal kan hierbij meegekomen of opgespit zijn.

Op welke diepte liggen de archeologische resten (t.o.v. NAP en maaiveld)?

De sloten bevonden zich in werkput 1 op een diepte van ca. 1,00-1,10 m -mv (0,80-0,90 m -NAP), in werkput 3 tussen ca. 0,40 en 1,40 m -mv (0,05-1,05 m -NAP), en in werkput 4 tussen ca. 0,80 en 1,40 m -mv (0,52-1,12 m -NAP). Het vegetatiebandje in werkput 1 bevond zich op een diepte van 1,30 m -mv (1,02 m -NAP) en de rechthoekige kuil (S7) onder dit bandje op een diepte van ca. 1,40 m -mv (1,16 m -NAP).

Wat is de omvang, kwaliteit (gaafheid en conservering), informatiewaarde, representativiteit en zeldzaamheid van de aangetroffen archeologische resten? In hoeverre zijn de archeologische resten behoudenswaardig?

Er is geen vindplaats aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, dus er hoeft geen waardering plaats te vinden op basis van deze criteria.

In hoeverre komen de resultaten van het verkennend booronderzoek (IVO-O) overeen met de resultaten van het proefsleuvenonderzoek (IVO-P)? Komen de resultaten van het proefsleuvenonderzoek overeen met de opgestelde verwachting, zoals opgesteld in het booronderzoek, en zo ja/zo nee, waarom?

Op basis van de resultaten van het bureau- en booronderzoek werden binnen het onderzoeksgebied voornamelijk archeologische waarden uit de late middeleeuwen verwacht. Deze hingen samen met de mogelijke aanwezigheid van een grachten- en wallensysteem dat mogelijk tot een burcht of curtis heeft behoord. Dit grachten- en wallensysteem is allereerst waargenomen op een luchtfoto uit 1958, en tijdens een

proefsleuvenonderzoek in de jaren '80, het verkennend booronderzoek in de wijk De Koog, en het verkennend booronderzoek binnen onderhavig onderzoeksgebied zijn archeologische aanwijzingen voor dit fenomeen in het landschap gevonden in de vorm van (mogelijke) slootvullingen. Ook op historische kaarten, zoals de kadastrale minuut en de Bonnebladen, zijn afwijkende verkavelingen afgebeeld ter hoogte van dit reliëf in het landschap.

Er zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek echter geen archeologische resten aangetroffen die dateren in de late middeleeuwen of die verband kunnen houden met de vermoedelijke curtis of burcht. Tijdens het vooronderzoek werd al verondersteld dat eventuele resten van deze mogelijke curtis of burcht waarschijnlijk niet binnen het plangebied zouden liggen, maar meer richting de huizen ten zuiden van de Vrijburgschool. Op de luchtfoto uit 1958 waren echter direct ten noorden van de vermoedelijke curtis/burcht meer greppels, grachten of sloten te zien en deze bevonden zich waarschijnlijk wel binnen het plangebied. Met het proefsleuvenonderzoek kon nu dus worden onderzocht of deze ook te linken waren aan de vermoedelijke burcht/curtis, maar als snel bleek dat dit sloten uit de vorige eeuw waren die waarschijnlijk voor het bouwen van De Koog zijn gedempt. Ook tijdens de archeologische begeleiding van de rioolwerkzaamheden in De Koog zijn dit soort sloten, met vergelijkbare vullingen en met inmiddels bijna voorspelbare tussenafstanden, al veelvuldig gevonden. Het is dus mogelijk dat eventuele archeologische resten reeds verstoord zijn bij het graven van deze sloten (en eventuele grondverbetering) en de bouw van De Koog en de Vrijburgschool (met de waarschijnlijk grootschalige egalisatie, zie bijlage 6). Verder is het dus ook nog niet uitgesloten dat de burcht/curtis niet (meer) bestaat. Mogelijk kunnen hiervan nog resten ter hoogte van de huizen ten zuiden van het plangebied aanwezig zijn.

Er gold verder een hoge archeologische verwachting voor de bronstijd. Dit is gebaseerd op eerder uitgevoerd onderzoek. Tijdens de archeologische begeleiding van de rioolwerkzaamheden in De Koog is direct ten oosten van het plangebied een grijsbruine veenlaag met kleibrokken aangetroffen en deze is destijds als een mogelijke cultuurlaag geïnterpreteerd. In de top van een rietveenlaag die hieronder aanwezig was zijn toen ook een aantal greppels en een mogelijke drinkkuil of pad gedocumenteerd. De top van deze veenlaag is met behulp van AMS gedateerd tussen 1617 en 1491 v. Chr. (midden-bronstijd). Er is plaatselijk veen aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, maar dit bevond zich ondieper dan bij de archeologische begeleiding. Wel is op de grens van het natuurlijke veen en een natuurlijke kleilaag dierlijk bot aangetroffen in werkput 4 op een diepte van ca. 1,10 m -NAP. Dit betreft hoogstwaarschijnlijk botmateriaal van één dier, een schaap/geit.

Dienen archeologische vervolgstappen te worden genomen (is in situ behoud mogelijk, of moeten de archeologische resten ex situ bewaard worden)?

Gezien de beperkte resultaten van het proefsleuvenonderzoek worden geen archeologische vervolgstappen geadviseerd voor het plangebied.

Er moet wel een kanttekening worden gemaakt dat de spreiding en oriëntatie van de proefsleuven over het plangebied door de nog aanwezige bebouwing en bomen niet ideaal is geweest. De oostelijke helft van het plangebied is hierdoor grotendeels niet onderzocht, terwijl hier volgens de eerste plannen juist wel mogelijk de nieuwe woningen komen, en de oriëntatie van de twee zuidelijke sleuven was door de bomen niet ideaal om de structuur op de luchtfoto te onderzoeken. De sloten zijn hierdoor heel schuin aangesneden. Uiteindelijk is het aan de gemeente Uitgeest om een definitief besluit te nemen over het advies en de noodzaak van archeologische vervolgstappen.

8

CONCLUSIE EN ADVIES

Op 26 en 27 februari 2024 heeft Hollandia Archeologen, in opdracht van dhr. D. Zondervan van de BUCH (Uitgeest), een inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven (IVO-P) uitgevoerd bij de voormalige Vrijburgschool aan de Niesvenstraat en de Kooglaan in Uitgeest, gemeente Uitgeest (NH). De aanleiding voor het archeologisch onderzoek is de geplande bouw van nieuwbouwwoningen op het perceel na de sloop van het huidige schoolgebouw.

Er zijn tijdens het onderzoek acht sloten (S8, S9, S10, S12 t/m S16), een slootvulling (S11) en een kuil (S7) gedocumenteerd in werkput 1, 3 en 4. De acht sloten hebben een donkerbruingrijs gevlekte zandige kleivulling met veen- en kleibrokken. Bovenin S8 is een aparte vulling van humeuze bruine klei met veenbrokken gedocumenteerd. Deze brokken in de slootvullingen zijn de vergraven natuurlijke ondergrond die het gevolg zijn van met de hand uitgegraven sloten. De sloten zijn te koppelen aan de verkaveling zoals deze te zien is op een luchtfoto uit 1958. Waarschijnlijk dateren deze sloten uit de eerste helft van de 20e eeuw, aangezien ze op de kadastrale minuut van 1811-1832 en de Bonnebladen uit het begin van de 20e eeuw nog niet staan afgebeeld. Naast de meest noordelijke sloot (S8) in werkput 1 is een ouder spoor aangetroffen (S7) dat zich onder een vegetatiebandje bevond. Het betreft een rechthoekige vondstloze kuil.

Op de grens van de natuurlijke veenlaag (S2000) en de hieronder gelegen natuurlijke blauwgrijze kleilaag met zoetwaterschelpjes is dierlijk botmateriaal aangetroffen dat waarschijnlijk tot éénzelfde schaap/geit behoort. Dit lijkt een op zichzelf staande vondst te zijn die niet aan andere sporen of activiteiten te verbinden is en het leek ook geen begraving te betreffen. Mogelijk betreft het simpelweg een natuurlijk gestorven dier.

Bij de aanleg van de vlakken is los vondstmateriaal verzameld dat dateert in de nieuwe tijd, waaronder twee fragmenten keramisch bouw materiaal (dakpan en faience wandtegels) en vijf fragmenten aardewerk (roodbakkerij en industrieel aardewerk).

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is geen enkele aanwijzing gevonden voor de aanwezigheid van een middeleeuwse curtis of kasteel. Tijdens het vooronderzoek werd al verondersteld dat eventuele resten van deze mogelijke curtis of burcht waarschijnlijk niet binnen het plangebied zouden liggen, maar meer richting de huizen ten zuiden van de Vrijburgschool. De sporen die zijn gedocumenteerd tijdens het proefsleuvenonderzoek, met uitzondering van de vondstloze kuil (S7), zijn te relateren aan verkavelings- en/of afwateringssloten die ook te zien zijn op de luchtfoto van 1958. Het vondstmateriaal is te relateren aan het bouwrijp maken van De Koog voor de realisatie van nieuwbouw in de vorige eeuw, en aan vergravingen en/of ophogingen die hierbij plaats hebben gevonden in het geval van het oudere nieuwtijdse vondstmateriaal.

Het is dus nog niet uitgesloten dat de burcht/curtis niet (meer) bestaat. Mogelijk kunnen hiervan nog resten ter hoogte van de huizen ten zuiden van het plangebied aanwezig zijn.

Advies

Aandehandvanderesultatenvanhetproefsleuvenonderzoekbinnenhetonderzoeksgebied worden in principe geen archeologische vervolgstappen geadviseerd. Er moet wel een kanttekening worden gemaakt dat de spreiding en oriëntatie van de proefsleuven over het plangebied door de nog aanwezige bebouwing en bomen niet ideaal is geweest. De oostelijke helft van het plangebied is hierdoor grotendeels niet onderzocht, terwijl hier volgens de eerste plannen juist wel mogelijk de nieuwe woningen komen, en de oriëntatie van de twee zuidelijke sleuven was door de bomen niet ideaal om de structuur op de

luchtfoto te onderzoeken. De sloten zijn hierdoor heel schuin aangesneden. Uiteindelijk is het aan de gemeente Uitgeest om een definitief besluit te nemen over het advies en de noodzaak van archeologische vervolgstappen. Indien er geen vervolgonderzoek wordt uitgevoerd en er worden tijdens de voorgenomen werkzaamheden toch archeologische resten aangetroffen, dan dient hiervan, conform de Erfgoedwet, melding te worden gemaakt aan de gemeente Uitgeest.

LITERATUURLIJST

Dautzenberg & Vos (2023). *Geo-archeologisch onderzoek bij de rioolvernieuwing in De Koog te Uitgeest en aanpassing van de paleolandschappelijke kaarten van Uitgeest tussen 2500 v. Chr. t/m 100 n. Chr.*, Zaandijk.

Groen, A. (1981). *Een grafelijke curtis te Uitgeest?*. In: Westerheem (1981), jaargang XXX, nr. 1, februari 1981, p. 23-30.

Groen, A. en F. Zonneveld (1981). *Archeologische speurtocht naar een burcht te Uitgeest*. In: Grondspoor nr. 66, december 1981, p. 12-15.

Groen, A. en F. Zonneveld (1983). *Archeologisch onderzoek naar een burcht te Uitgeest*. In: Westerheem (1983), jaargang XXXII, nr. 1, februari 1983, p. 371-375.

Luitjes, M.E. (2023). *Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van verkennende boringen voor de planlocatie Vrijburg in Uitgeest, gemeente Uitgeest*, Hollandia reeks nr. 1133, Zaandijk.

Luitjes, M.E. (2024). *Programma van Eisen Uitgeest Locatie Vrijburg IVO-P, gemeente Uitgeest*.

Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (2016). *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie*, versie 4.1. SIKB, Gouda.

Websites

www.AHN.nl

ARCHIS3

www.cultureelerfgoed.nl

www.dinoloket.nl

PDOK

rce.webgispublisher.nl

www.ruimtelijkeplannen.nl

BIJLAGEN

Inhoudsopgave

Bijlage 1: Archeologische perioden

Bijlage 2: Archeologisch stappenplan

Bijlage 3: Sporen- en vondstenlijst

Bijlage 4: Determinatielijst

Bijlage 5: Profielen

BIJLAGE 1: ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Nieuwe tijd	C	1.850-heden		NIEUWE TIJD
Nieuwe tijd	B	1.650-1.850		
Nieuwe tijd	A	1.500-1.650		
Late-Middeleeuwen	B	1.250-1.500		MIDDELEEUEWEN
Late-Middeleeuwen	A	1.050-1.250		
Vroege-Middeleeuwen	D	900-1.050		
	C	725-900		
	B	525-725		
	A	450-525		
Laat-Romeinse tijd	B	350-450		ROMEINSE TIJD
	A	270-350		
Miden-Romeinse tijd	B	150-270		
	A	70-150		
Vroeg-Romeinse tijd	B	25-70		
	A	12-25		
Late-IJzertijd		12 na Chr.-250 v. Chr.		IJZERTIJD
Midden-IJzertijd		500-250		
Vroege-IJzertijd		800-500		
Late-Bronstijd		1.100-800		BRONSTIJD
Midden-Bronstijd	B	1.500-1.100		
	A	1.800-1.500		
Vroege-Bronstijd		2.000-1.800		
				BRONSTIJD
Laat-Neolithicum	B	2.450-2.000		MESOLITHICUM NEOLITHICUM
	A	2.850-2.450		
Midden-Neolithicum	B	3.400-2.850		
	A	4.200-3.400		
Vroeg-Neolithicum	B	4.900-4.200		
	A	5.300-4.900		
				MESOLITHICUM NEOLITHICUM
Laat-Mesolithicum		6.450-4.900		MESOLITHICUM NEOLITHICUM
Midden-Mesolithicum		7.100-6.450		
Vroeg-Mesolithicum		8.800-7.100		
				MESOLITHICUM NEOLITHICUM
Laat-Paleolithicum	B	18.000-8.800		PALEOLITHICUM
	A	35.000-18.000		
Midden-Paleolithicum		300.000-35.000		
Vroeg-Paleolithicum		-300.000		PALEOLITHICUM

BIJLAGE 2: ARCHEOLOGISCHE STAPPENPLAN

In het “stappenplan archeologie” wordt aangegeven welk traject bij planvorming bewandeld moet worden als het gaat om het inpassen van archeologische waarden en verwachtingen. Het is van groot belang om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming rekening te houden met de archeologische waarden en verwachtingen en wel voordat men aanvangt met de globale invulling van een plangebied.

Het stappenplan gaat uit van een brede inventarisatie van wat er bekend is over de archeologische waarden. Op basis daarvan wordt zeer gericht ingezoomd op voor het plan(gebied) relevante archeologische informatie. Na iedere stap wordt beredeneerd gekozen voor meer diepgaand onderzoek op specifieke plekken, zodat uiteindelijk voldoende bekend is over aanwezige vindplaatsen om gemotiveerde afweging in het ruimtelijke-orderingsproces te kunnen maken.

I. Bureauonderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie - aan de hand van bestaande bronnen - over bekende of verwachte archeologische waarden binnen of relevant voor het plangebied. Daarnaast moet het bureauonderzoek inzicht bieden in eventueel benodigd inventariserend onderzoek (stap II, zie onder). Een bureauonderzoek bestaat uit een archief- en literatuuronderzoek van archeologische en bodemkundige gegevens die bij RCE, provincie, gemeente en/of andere instanties (b.v. universiteiten, musea) bekend zijn over het betreffende gebied. Het Bureauonderzoek dient de volgende aspecten te behandelen:

- Aangeven wat de aanleiding is voor het bureauonderzoek en om welk gebied het gaat in verband met het bepalen van het onderzoekskader.
- Beschrijven van het huidige gebruik van de locatie op basis van beschikbare relevante gegevens.
- Beschrijven van het historische grondgebruik of de historische ontwikkeling van het gebied op basis van geofysische, fysische en historisch geografische gegevens.
- Een korte impressie over de onstaansgeschiedenis van het landschap.
- Een impressie van de bewoningsgeschiedenis.
- Beschrijven bekende archeologische waarden.
- Archeologisch waardevolle terreinen zoals deze zijn opgenomen in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RCE. Dezelfde terreinen zijn tevens opgenomen op de Archeologische Monumentenkaarten (AMK) van de provincies. Archeologisch waardevolle terreinen genieten wettelijke bescherming (ex artikel 3 en 6 van de Monumentenwet) of dienen een planologische bescherming te krijgen binnen het bestemmingsplan.
- Archeologische vindplaatsen zoals deze in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RCE aanwezig zijn. Clustering van vindplaatsen kan wijzen op de aanwezigheid van bewoningssporen uit het verleden.
- Beschrijven van de archeologische verwachtingen en opstellen van een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel van de verwachte archeologische waarden.
- Aan de hand van de door de RCE ontwikkelde Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Gebieden met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde of trefkans komen in ieder geval voor een nader archeologisch onderzoek in aanmerking.
- Aan de hand van een meer gedetailleerde provinciale c.q. gemeentelijke verwachtingskaart.
- Rapportage met daarin advisering ten behoeve van het vervolgtraject gerelateerd aan de verschillende stadia van het planvormingsproces.

II. Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het zeer gericht aanvullen en toetsen van de uitkomsten van het bureauonderzoek. Stapsgewijs wordt bekeken óf er archeologische waarden aanwezig zijn en zo ja, wat dan de aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit is. Ten behoeve van een IVO dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. In principe wordt het IVO uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PvA).

Het onderzoek kan bestaan uit de volgende methoden:

- non-destructieve methoden: geofysische methoden;
- weinig destructieve methoden: oppervlaktekartering, booronderzoek, sondering (putjes van maximaal een vierkante meter); destructieve methoden: proefsleuven.

Welke methoden (kunnen) worden ingezet hangt af van de locatie en vraagstelling. De onderbouwing voor de in te zetten methoden is in het bureauonderzoek gegeven. Een inventariserend veldonderzoek moet leiden tot een waardering en een archeologisch inhoudelijk selectieadvies.

Nadere toelichting onderzoeksmethoden: 1 en 2: Bij non-destructieve methoden moet men denken aan elektrische, magnetische en elektromagnetische methoden, eventueel in combinatie met remote sensing technieken.

Bij weinig destructieve methoden gaat het om oppervlaktekartering en booronderzoek. Dit houdt in dat het plangebied wordt gekarteerd door middel van het “belopen” van akkers en weilanden, waarbij gezocht wordt naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Daarnaast wordt door middel van boringen onderzocht hoe het staat met de bodemopbouw, en of er archeologische lagen of indicatoren te onderscheiden zijn. De aangetroffen vindplaatsen kunnen vervolgens nader bekeken worden met een meer diepgaand booronderzoek. Dit levert nadere informatie over de omvang en waardering op. Soms is het nodig om in dit stadium proefputjes te graven. Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd indien uit de minder destructieve onderzoeksmethoden is gebleken dat er in een plangebied waardevolle archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Door middel van het graven van een aantal proefsleuven kunnen de exacte begrenzing, de datering en de graad van conservering van een vindplaats worden onderzocht. Uit het proefsleuvenonderzoek moet blijken of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is. Is dit het geval, dan zal bekeken moeten worden of de vindplaats ingepast kan worden in het plan. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief in situ (ter plekke in de bodem).

BIJLAGE 3: SPOREN- EN VONDSTENLIJST

spoornummer	werkput	vlak	definitie	litho	opmerking	tekening	datum
1	1	1	LG	KS2	ks2 grbr hry gevlekt	1	26-2-2024
2	1	1	LG	KS2	ks2 ryp grbr fe1	1	26-2-2024
3	1	1	LG	KZ3	kz3 lgr	1	26-2-2024
4	1	1	LG	KS2	ks2 dgr hry fe1	1	26-2-2024
5	1	1	LG	KS3	ks3 lbl hry	1	26-2-2024
6	1	1	LG	KS3	dgr met humeus bandje/vegetatiebandje	1	26-2-2024
7	1	2	KL	ZS2	kuil in vlak 2, zs2 gr	1	26-2-2024
8	1	2	SL	ZS2	sloot in vlak 2, dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	26-2-2024
9	1	1	SL	ZS2	sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	26-2-2024
10	1	1	SL	ZS2	sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	26-2-2024
11	1	1	SL	KS2	ks2 br vbx h1, slootvulling boven sloot	1	26-2-2024
12	3	1	LG	KZ2	sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	26-2-2024
13	4	1	SL	ZS2	sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	27-2-2024
14	4	1	SL	ZS2	sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	27-2-2024
15	3	1	SL	ZS2	dagzoom van sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	28-2-2024
16	3	1	SL	ZS2	dagzoom van sloot van luchtfoto? dbrgr gevlekt kz2, kluitig vbx kbx	1	28-2-2024
100	1	1	LG	ZS2	zs2 lge xxx bouwzand	1	26-2-2024
101	4	1	LG	ZS2	zs2 lgr xxx bouwzand	1	27-2-2024
1000	1	1	LG	ZS2	natuurlijk grijs zand	1	26-2-2024
2000	1	1	LG	vm	veenlaag onderin, intact, vm br	1	26-2-2024

voordstnummer	werkput	vlak	spoornummer	categorie	opmerking	tekening	vlak	profiel	datum
1	3	1		MIX	aanleg vlak 1 wp 3 (poppenarmpje, iw, spijker, juliana munt, duit)	1	x		26-2-2024
2	3	2		KBM	aanleg vlak 2 wp 3 (fragment baksteen of dakpan?)	1	x		26-2-2024
3	3	1	15	KER	aanleg vlak 1 wp 3 zie gps locatie	1	x		26-2-2024
4	4	2	2000	ODB	odb uit natuurlijk veen S2000, zie loc. op tek. 1 profiel zuid 1 wp 4	1		x	27-2-2024

BIJLAGE 4: DETERMINATIELIJSTEN

Dierlijk botmateriaal

[illegible]

Aardewerk, keramisch bouw materiaal en dierlijk bot

vnr	volgnr	wp	spoor nr	vlak	materiaal	aantal	wand	rand	bodem	overig	gewicht	mai	randdiam	rand%	bakselcode	baksel voluit	type	vorm	opp behandeling	versiering	fragmentatie	herkomst	begindat	eiinddat	opmerkingen
1	1	3		1	KER	1		1			8,9	1	9	14	iw	industrieel wit		kop?	loodglazuur	floraal persreliëf op de rand	fragment	Europa	1850	1950	www.deventersysteem.nl ; koppen met persreliëf
1	2	3		1	KBW	1					11	1			f	faience uit de Nederlanden		wandteg	tinglazuur	monochroom blauw, landschapje?	fragment	Nederland	17e eeuw	18e eeuw	
2	1	3		2	KBW	1					17,1	1			r	roodbakkend aardewerk		dakpan	ongeglazuurd		fragment	Nederland	16e eeuw	20e eeuw	
3	1	3	15	1	KER	4	3			1 pootje	8,1	1			r	roodbakkend aardewerk		grape?	volledig loodglazuur		fragment	Nederland	17e eeuw	18e eeuw	
4	1	4	2000	2	ODB	9					172,9	1									compleet en fragment	indet	indet	indet	nasale L compleet, ulna L proxi deel + gewricht, radius L compleet, radius R compleet, humerus R dist deel + diaphyse, humerus R proxi deel + caput, metacarpus L compleet, metatarsus R compleet, tibia R dist deel + diaphyse proxi deel ontbr

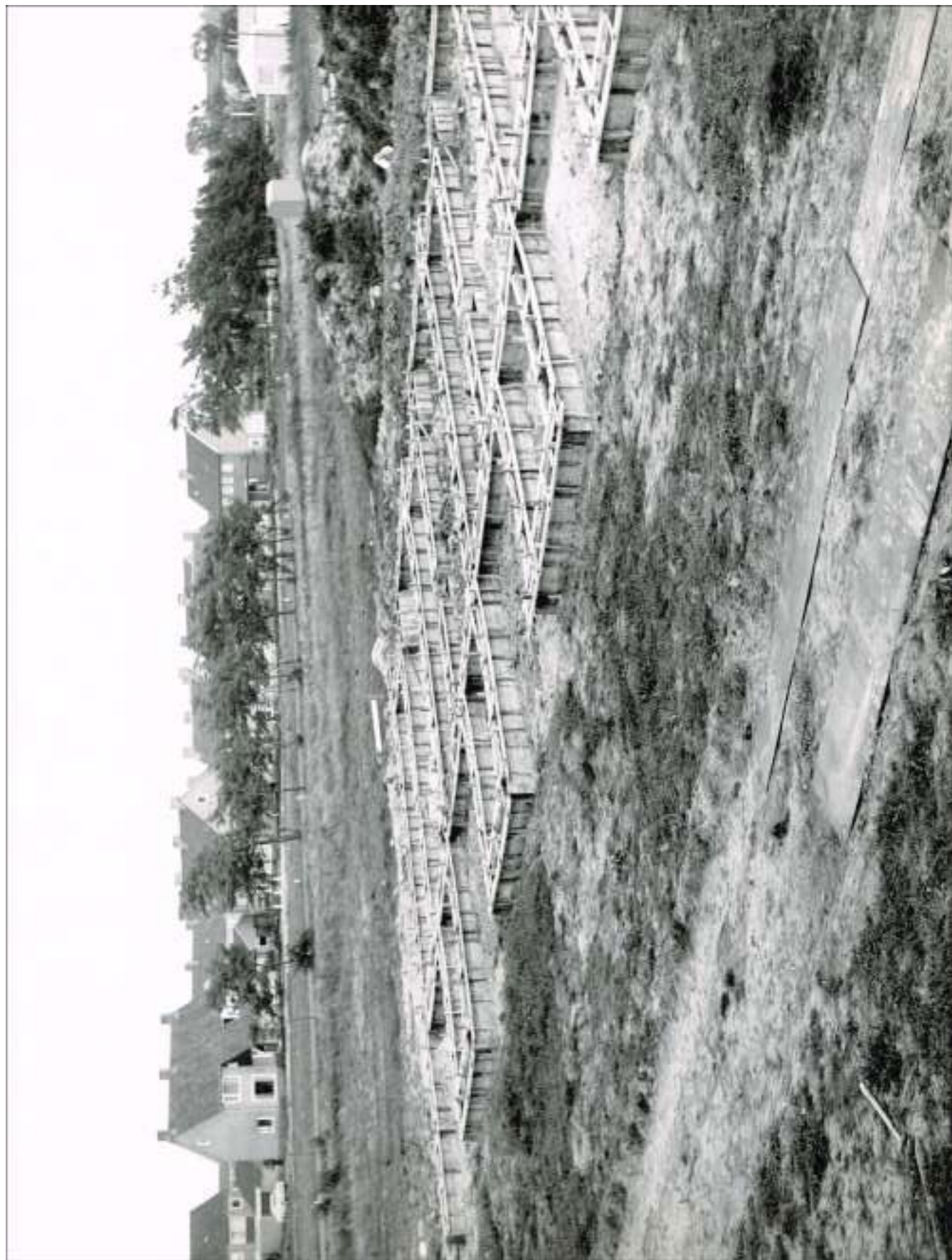

Foto van de voorbereiding van de bouw van De Koog, specifiek de bouw van de woningen (oneven nummers) aan de Vrijburglaan. Op de achtergrond bevindt zich de Geesterweg. De foto is genomen op 28 juni 1967 door T. Blanken. Bron: Beeldbank Oud Uitgeest (database nr. 19472)

Foto van het bouwrijp maken van De Koog, gemaakt in 1965. Bron: Beeldbank Oud Uitgeest (database nr. 03717).